

PODSTAWOWE POJĘCIA EKONOMICZNE

Ekonomia — JEST NAUKĄ O PROCESACH GOSPODARCZYCH, WYKRYWA I OPISUJE PRAWIDŁOWOŚCI RZĄDZĄCE TYMI PROCESAMI (PROCESY PRODUKCJI, PODZIAŁU, WYMIANY I KONSUMPCJI ŚRODKÓW ZASPOKAJANIA LUDZKICH POTRZEB).

Mikroekonomia — BADA PRZED E WSZYSTKIM POSZCZEGÓLNE ELEMENTY TWORZĄCE GOSPODARKĘ, TAKIE JAK: GOSPODARSTWA DOMOWE, PRZEDSIĘBIORSTWA, SEKTORY I GAŁĘZIE GOSPODARKI, RYNKI OKREŚLONYCH PRODUKTÓW I USŁUG, ANALIZUJE SPOSÓB DZIAŁANIA ORAZ ZACHOWANIA SIĘ NA RYNKU POSZCZEGÓLNYCH PRODUCENTÓW I KONSUMENTÓW, BADA CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA KSZTAŁTOWANIE SIĘ WIELKOŚCI PRODUKCJI ORAZ PODAŻY POSZCZEGÓLNYCH PRODUKTÓW I USŁUG ROZMIARÓW POPYTU NA NIE ORAZ WYSOKOŚCI ICH CEN.

MAKROEKONOMIA — ZAJMUJE SIĘ ANALIZĄ GOSPODARKI JAKO CAŁOŚCI, BADA M.IN. CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA POZIOM I ZMIANY TAKICH WIELKOŚCI EKONOMICZNYCH, JAK NP. GLOBALNA PRODUKCJA I KONSUMPCJA W DANEJ GOSPODARCE, GLOBALNY PODAŻ PRODUKTÓW I USŁUG, GLOBALNY POPYT NA NIE, OGÓLNY POZIOM ICH CEN, GLOBALNE ZATRUDNIENIE I INWESTYCJE, DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA ITD.

PRODUKCJA — JEST TO DZIAŁALNOŚĆ LUDZKA POLEGAJĄCA NA WYTWARZANIU RÓŻNYCH ŚRODKÓW NIEZBĘDNYCH DO ZASPOKOJENIA POTRZEB LUDZKICH, OTRZYMYWANE NA SKUTEK TAKIEJ DZIAŁALNOŚCI DOBRA NAZYWAMY PRODUKTAMI.

PRODUKCJA JEST PROCESEM, W KTÓRYM ZATRUDNIONE SĄ CZYNNIKI WYTWÓRCZE (ZIEMIA, PRACA, KAPITAŁ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ) I DZIĘKI KTÓREMU ZOSTAJĄ WYTWORZONE DOBRA ORAZ USŁUGI W CELU ZASPOKOJENIA POTRZEB LUDZKICH.

OPRÓCZ PRODUKTÓW ISTNIEJĄ TEŻ TZW. **DOBRA WOLNE**, NIE BĘDĄCE WYNIKIEM PRODUKCJI, WYSTĘPUJĄCE W PRZYRODZIE W POSTACI NADAJĄCEJ SIĘ DO ZASPOKOJENIA OKREŚLONEJ POTRZEBY LUDZKIEJ. W PRAKTYCE ZASOBY TEGO TYPU DÓBR WYCZERPUJĄ SIĘ, ZACHODZI WIĘC POTRZEBA RACJONALNEGO ICH WYKORZYSTANIA.

PRODUKCJA JEST MOŻLIWA DZIĘKI WYKORZYSTANIU CZYNNIKÓW PRODUKCJI. WYODRĘBNIĄ SIĘ ZAZWYCZAJ TRZY PODSTAWOWE **CZYNNIKI PRODUKCJI** :

- PRACĘ;
- ZIEMIĘ;
- KAPITAŁ.

PRACA — JEST TO ZESPÓŁ ŚWIADOMYCH I CELOWYCH CZYNNOŚCI CZŁOWIEKA, DZIĘKI KTÓRYM ODDZIAŁUJE ON NA OTACZAJĄCĄ GO PRZYRODĘ I PRZEKSZTAŁCA JĄ.

ZIEMIA — OBEJMUJE SZEROKO ROZUMIANE ZASOBY NATURALNE, CZYLI ZIEMIĘ W ŚCISŁYM TEGO SŁOWA ZNACZENIU (ZIEMIĘ UPRAWNĄ, GRUNTY POD ZABUDOWĘ, TERENY REKREACYJNE) ORAZ WSZELKIE ZAWARTE W NIEJ BOGACTWA NATURALNE, LASY, WODY ITD.

KAPITAŁ — OBEJMUJE POTRZEBNE DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ BUDYNKI, MASZYNY, URZĄDZENIA, ŚRODKI TRANSPORTU, NARZĘDZIA, SUROWCE I ZAPASY PRODUKTÓW (KTÓRE MOŻEMY OKREŚLIĆ JAKO KAPITAŁ FIZYCZNY) ORAZ RÓŻNEGO TYPU ŚRODKI FINANSOWE NP. PIENIĘŻNE, PAPIERY WARTOŚCIOWE (KAPITAŁ FINANSOWY).

RYNEK

- ✓ JEST INSTYTUCJĄ UMOŻLIWIAJĄCĄ WYMIANĘ DÓBR, USŁUG I CZYNNIKÓW WYTWÓRCZYCH
- ✓ CAŁOKSZTAŁT TRANSAKCJI KUPNA I SPRZEDAŻY ORAZ WARUNKÓW, W JAKICH ONE PRZEBIEGAJĄ

POPYT NA DANE DOBRO JEST TO ILOŚĆ TEGO DOBRA, JAKĄ NABYWCY SĄ W STANIE NABYĆ PO OKREŚLONEJ CENIE I W OKREŚLONYM CZASIE.

CZYNNIKI MAJĄCE WPŁYW NA POPYT:

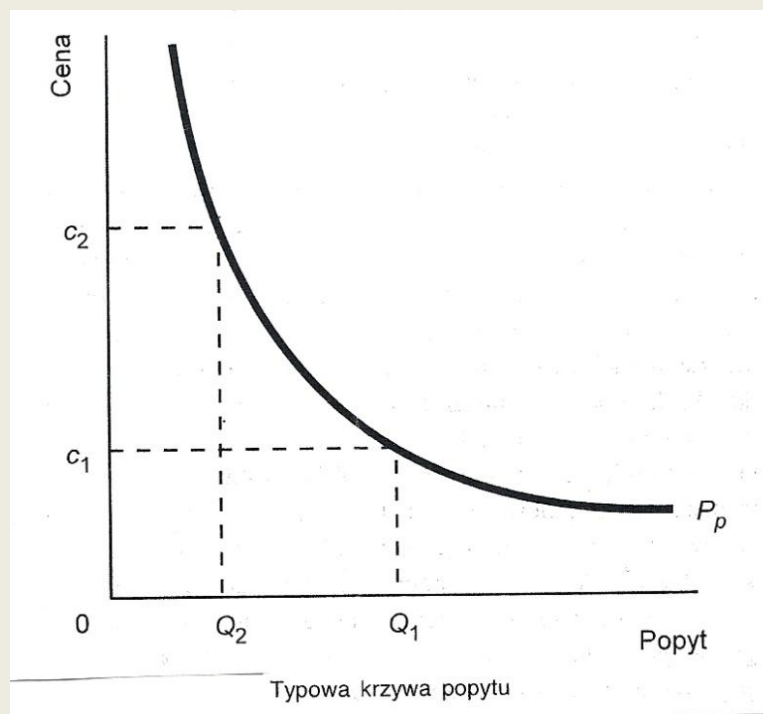
- CENA
 - POZACENOWE DETERMINANTY POPYTU:
- ✓ DOCHODY NABYWCÓW
 - ✓ CENY DÓBR KOMPLEMENTARNYCH I SUBSTYTUCYJNYCH
 - ✓ OCZEKIWANE ZMIANY SYTUACJI RYNKOWEJ
 - ✓ GUSTY I PREFERENCJE NABYWCÓW
 - ✓ ZMIANA LICZBY I STRUKTURY LUDNOŚCI

ZMIANA POPYTU MOŻE NASTĘPOWAĆ W WYNIKU RÓWNOCZESNYCH ZMIAN WIELU CZYNNIKÓW.

PRAWO POPYTU

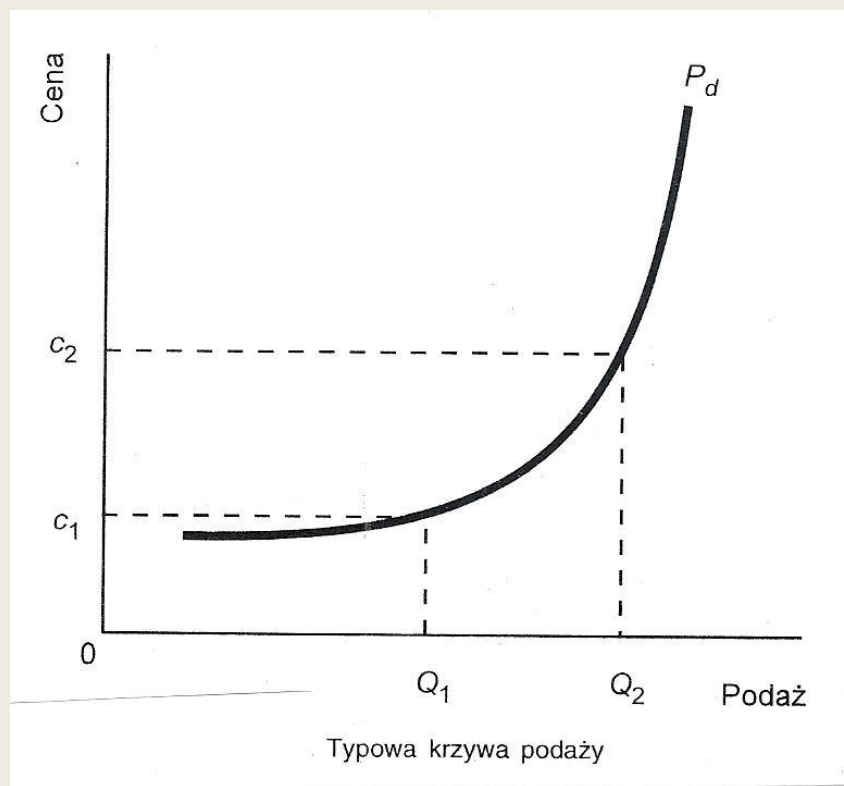
WZROST CENY POWODUJE SPADEK POPYTU, SPADEK CENY POWODUJE WZROST POPYTU.

ZALEŻNOŚĆ MIĘDZY POPYTEM A CENĄ JEST NA OGÓŁ ZALEŻNOŚCIĄ ODWROTNĄ.

PODAŻ DANEGO DOBRA JEST TO ILOŚĆ TEGO DOBRA ZAOFEROWANA PRZEZ PRODUCENTÓW DO SPRZEDAŻY PO DANEJ CENIE W OKREŚLONYM CZASIE.

PODAŻ I CENA ZMIENIAJĄ SIĘ W JEDNAKOWYM KIERUNKU. WZROST CENY POWODUJE WZROST PODAŻY.

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE PODAŻ:

- POPYT NA DANE DOBRO LUB USŁUGĘ
- CENA DANEGO DOBRA LUB USŁUGI
- MOŻLIWOŚCI WYTWÓRCZE PRODUCENTÓW
- CENA CZYNNIKÓW PRODUKCJI
- TECHNOLOGIA
- POZIOM RYZYKA
- POLITYKA GOSPODARCZA PAŃSTWA

GRA POPYTU I PODAŻY TO ISTOTA MECHANIZMU RYNKOWEGO, W WYNIKU TEJ GRY KSZTAŁTUJE SIĘ CENA.

CENA RÓWNOWAGI JEST TO CENA, PRZY KTÓREJ WIELKOŚĆ POPYTU RÓWNA SIĘ WIELKOŚCI PODAŻY. PRZY TEJ CENIE NA RYNKU NIE POJAWIAJĄ SIĘ ANI NADWYŻKI, ANI NIEDOBOŹY I WSZYSTKIE TRANSAKCJE MOGĄ BYĆ ZREALIZOWANE.

DOBRA SUBSTYTUCYJNE TO TAKIE, KTÓRE MOGĄ BYĆ WZAJEMNIE ZASTĘPOWANE W ZASPOKAJANIU POTRZEB. **Np.** POPYT NA MASŁO ZALEŻY NIE TYLKO OD JEJ CENY I OD DOCHODÓW LUDNOŚCI, LECZ RÓWNIEŻ OD CEN SUBSTYTUTÓW **Np.** CENY MARGARYNY.

DOBRA KOMPLEMENTARNE TO TAKIE, KTÓRE MUSZĄ BYĆ RÓWNOCZEŚNIE STOSOWANE W CELU ZASPOKAJANIA OKREŚLONEJ POTRZEBY. **WIELKOŚĆ** POPYTU **Np.** NA BENZYNĘ ZALEŻY NIE TYLKO OD JEJ CENY, ALE RÓWNIEŻ OD CEN SAMOCHODÓW.

DOBRA KONSUMPCYJNE SŁUŻĄ BEZPOŚREDNIO DO ZASPOKOJENIA POTRZEB **Np.** CHLEB, SUKIENKA, KSIĄŻKA.

DOBRA PRODUKCYJNE SŁUŻĄ DO PRODUKCJI DAJSZYCH DÓBR **Np.** MAKA, DESKI, MATERIAŁ.

KONKURENCJA JEST TO PROCES ZA POMOCĄ KTÓREGO UCZESTNICZY RYNKU, DAŻĄC DO REALIZACJI SWYCH INTERESÓW, PRÓBUJĄ PRZEDSTAWIĆ OFERTY KORZYSTNIEJSZE OD INNYCH POD WZGLĘDEM CENY, JAKOŚCI LUB INNYCH CECH WPŁYWAJĄCYCH NA DECYZJĘ ZAWARCIA TRANSAKCJI.

MONOPOL OZNACZA SYTUACJĘ, W KTÓREJ WYSTĘPUJE JEDNO PRZEDSIĘBIORSTWO MAJĄCE WYŁĄCZNOŚĆ NA PRODUKCJĘ I ZBYT JAKIEGOŚ TOWARU, PRZEDSIĘBIORSTWO TAKIE KONTROLUJE SYTUACJĘ RYNKOWĄ, MA MOŻLIWOŚCI USTALENIA ROZMIARÓW PODAŻY I WYSOKOŚCI CENY.

MONOPSON TO WYŁĄCZNY NABYWCA JAKIEGOKOLWIEK TOWARU, USŁUGI LUB ZASOBU.

OLIGOPOL CHARAKTERYZUJE SIĘ TYM, ŻE MAŁA LICZBA PRODUCENTÓW LUB SPRZEDAWCÓW DOMINUJE NAD CAŁYM RYNKIEM DANEGO WYROBU.

KARTEL TO POROZUMIENIE KILKU FIRM DĄŻĄCYCH DO ZMONOPOLIZOWANIA RYNKU (ZWIĘKSZENIA ZYSKU).

HOLDING TO ZWIĄZEK POMIĘDZY PRZEDSIĘBIORSTWAMI, ODZNACZAJĄCY SIĘ TYM, ŻE WCHODZĄCE W JEGO SKŁAD PODMIOTY SĄ SPÓŁKAMI KAPITAŁOWYMI I JEDNA ZE SPÓŁEK POSIADA UDZIAŁY ALBO AKCJE INNYCH SPÓŁEK, W WYNIKU ZAWARCIA TAKIEGO POROZUMIENIA POWSTAJE ZALEŻNOŚĆ POMIĘDZY PODMIOTAMI, PONIEWAŻ POSIADANE UDZIAŁY LUB AKCJE ZAPEWNIAJĄ SPÓŁCE DOMINUJĄCEJ (SPÓŁCE – MATCE), MOŻLIWOŚĆ WPŁYWU NA DZIAŁANIA POZOSTAŁYCH SPÓŁEK.

INFLACJA – PROCES WZROSTU OGÓLNEGO (TJ. ŚREDNIEGO) POZIOMU CEN.

RODZAJE INFLACJI W ZALEŻNOŚCI OD STOPNIA JEJ NASILENIA:

- INFLACJA PEŁZAJĄCA – GDY WSKAŹNIK CEN NIE PRZEKRACZA 5% ROCZNIE
- INFLACJA UMIARKOWANA (KROCZĄCA) – OSCYLUJE W GRANICACH 5%-10% ROCZNIE
- INFLACJA GALOPUJĄCA – GDY WSKAŹNIK CEN WAHA SIĘ W GRANICACH 10%-150% ROCZNIE
- HIPERINFLACJA – GDY CENY ROSNĄ W TEMPIE PRZEWYŻSZAJĄCYM 150% ROCZNIE

MIERNIKIEM INFLACJI JEST STOPA INFLACJI.

STOPA INFLACJI JEST PROCENTOWĄ ZMIANĄ POZIOMU CEN OBLICZANĄ ZGODNIE Z FORMUŁĄ.

$$\text{stopa inflacji} = \frac{\text{poziom cen w roku bieżącym} - \text{poziom cen w roku poprzednim}}{\text{poziom cen w roku poprzednim}} \cdot 100\%$$

DEFLACJA TO UTRZYMUJĄCY SIĘ SPADEK POZIOMU CEN.

BEZROBOTNY TO OSOBA W WIEKU PRODUKCYJNYM, KTÓRA JEST ZDOLNA I GOTOWA DO PODJĘCIA PRACY NA TYPOWYCH WARUNKACH WYSTĘPUJĄCYCH W GOSPODARCE ORAZ POZOSTAJĄCA BEZ PRACY, POMIMO PODJĘCIA POSZUKIWAŃ PRACY.

RODZAJE BEZROBOCIA:

- ✓ **BEZROBOCIE STRUKTURALNE** ZWIĄZANE Z NIEDOPASOWANIEM STRUKTURALNYM, POWSTAJE W WYNIKU NIEDOPASOWANIA STRUKTURY PODAŻY SIŁY ROBOCZEJ I POPYTU NA SIŁĘ ROBOCZĄ PRZED E WSZYSTKIM W ASPEKCIE KWALIFIKACYJNYM, ZAWODOWYM I REGIONALNYM, U PODSTAW LEŻĄ PROCESY UPADKU LUB ROZWOJU PEWNYCH GAŁĘZI (BRANŻ).

BEZROBOCIE FRYKCYJNE POWSTAJE W ZWIĄZKU Z POWOLNOŚCIĄ PRZYSTOSOWAŃ STRUKTURY PODAŻY SIŁY ROBOCZEJ I STRUKTURY POPYTU NA SIŁĘ ROBOCZĄ NA NIEDOSKONALE FUNKCJONUJĄCYM RYNKU PRACY, W DYNAMICZNEJ GOSPODARCE USTAWICZNIE POJAWIAJĄ SIĘ NIEDOPASOWANIA MIĘDZY WOLNYMI MIEJSCAMI PRACY A WOLNĄ SIŁĄ ROBOCZĄ, GDYŻ CIĄGLE ZACHODZĄ PROCESY DOTYCZĄCE TWORZENIA I LIKWIDACJI MIEJSC PRACY, NAPŁYWU I ODPŁYWU SIŁY ROBOCZEJ NA RYNEK PRACY ORAZ ZMIANY MIEJSC PRACY PRZEZ PRACOWNIKÓW, W REZULTACIE TYCH PROCESÓW ZAWSZE WYSTĘPUJE PEWNA LICZBA WOLNYCH MIEJSC PRACY I OSÓB BEZROBOTNYCH.

WYRÓŻNIAMY RÓWNIEŻ BEZROBOCIE:

- SEZONOWE
- KONIUNKTURALNE
- UKRYTE
- JAWNE
- CHRONICZNE

MIERNIKIEM POZIOMU BEZROBOCIA JEST **STOPA BEZROBOCIA**.

$$b = \frac{B}{S} \cdot 100\%$$

B — **STOPA BEZROBOCIA**

B — **LICZBA BEZROBOTNYCH**

S — **LICZBA AKTYWNYCH ZAWODOWO**